

UCHWAŁA Nr..../20
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
z dnia 2020 r.

w sprawie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego.

Na podstawie art. 18 pkt. 1 i art. 89 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 512 z późn. zm.) oraz art. 84, art. 91 ust. 3, art. 92 ust. 1c z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1396 z późn. zm.), w związku z art. 7 pkt. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz ustawy o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2019 poz. 1211) Sejmik Województwa Małopolskiego uchwala, co następuje:

§ 1.

Uchwala się „Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego” w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Małopolskiego.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

UZASADNIENIE

Niniejszą uchwałą przyjmuje się Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego składający się z: dokumentu głównego wyznaczającego długoterminowe działania naprawcze i plan działań krótkoterminowych (załącznik nr 1 do uchwały) oraz uzasadnienia zawierającego uszczegółowienie zagadnień związanych z analizą jakości powietrza, opisem uwarunkowań ekonomicznych, ekologicznych i lokalnych wybranych kierunków działań naprawczych (załącznik nr 2 do uchwały). Dokument został oparty na analizach dla roku bazowego 2018. Wdrażanie działań zaplanowane zostało do 2023 roku w celu osiągnięcia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz do 2026 roku w celu osiągnięcia poziomu docelowego benzo(a)pirenu i poziomu dopuszczalnego dwutlenku azotu.

Główne działania Programu służą wdrożeniu w Małopolsce programu Czyste Powietrze i innych rządowych instrumentów dla ochrony powietrza oraz pełnej realizacji uchwał antysmogowych dla Krakowa i Małopolski. Znowelizowane zasady Programu Czyste Powietrze wymagają większego zaangażowania samorządów gmin w pomoc mieszkańcom w skorzystaniu z dofinansowania do wymiany źródeł ogrzewania, termomodernizacji budynków i wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Gminy powinny być również przygotowane do pomocy osobom dotkniętym ubóstwem energetycznym przy wykorzystaniu programu Stop Smog.

Zgodnie z art. 91 ust. 3 sejmik województwa, w terminie 15 miesięcy od dnia otrzymania wyników oceny poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacji stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza, określa, w drodze uchwały, program ochrony powietrza. W związku z art. 7 pkt. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz ustawy o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2019 poz. 1211) w przypadku programów ochrony powietrza opracowywanych w wyniku oceny poziomów substancji w powietrzu za 2018 r. sejmik województwa uchwala program ochrony powietrza w terminie do dnia 15 czerwca 2020 r.

W świetle realizacji wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz wprowadzonych zmian prawnych, przygotowany został nowy Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego w oparciu o ocenę jakości powietrza za rok

2018. Jego zakres został określony w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1159).

Wykonawcą opracowania, wyłonionym w trybie przetargu nieograniczonego jest firma ATMOTERM S.A. z siedzibą w Opolu.

Ocena poziomów substancji w powietrzu w danej strefie oraz klasyfikacja stref wykonywana jest przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska na podstawie art. 89 ustawy Prawo ochrony środowiska. Wyniki dokonanej przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Krakowie oceny za rok 2018 wykazały przekroczenia poziomów dopuszczalnych oraz poziomów docelowych zanieczyszczeń we wszystkich strefach w województwie małopolskim:

- 1) Aglomeracja Krakowska – pył PM10, pył PM2,5, benzo(a)piren, dwutlenek azotu
- 2) miasto Tarnów – pył PM10, benzo(a)piren,
- 3) strefa małopolska – pył PM10, pył PM2,5, benzo(a)piren.

Na terenie stref województwa małopolskiego, podobnie jak w ostatnich latach, w roku 2018 wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu PM10, pyłu PM2,5 i dwutlenku azotu oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Mimo, iż na przestrzeni ostatnich lat dostrzegalna jest poprawa jakości powietrza, w dalszym ciągu przekraczane są zarówno roczne, jak i dobowe poziomy dopuszczalne stężeń zanieczyszczeń. Znaczące przekroczenia notowane są w szczególności w przypadku benzo(a)pirenu (poziom docelowy – 1 ng/m³). Stężenie średnioroczne tej substancji zmierzone na stacjach pomiarowych w 2018 roku wyniosło od 2 do aż 18 ng/m³. Podobnie mimo, iż w ostatnich latach dostrzega się spadek liczby dni z przekroczeniem poziomów dopuszczalnego, informowania oraz alarmowego, w 2018 roku wystąpiło od 6 (Muszyna-Złocko) do 161 (Kraków, Al. Krasińskiego) dni ze stężeniem dobowym pyłu PM10 powyżej 50 µg/m³.

Priorytetowym działaniem w obszarze ochrony powietrza jest obecnie wdrażanie uchwały antysmogowej przyjętej w 2017 roku dla obszaru całego województwa, poza Krakowem, na podstawie art. 96 ustawy Poś. Jej celem jest likwidacja źródeł ogrzewania o największej emisji szkodliwych substancji. Poza sektorem komunalno-bytowym, intensyfikacji wymagają także działania transportowe, przede wszystkim na

obszarze Krakowa oraz pozostałych dużych miast. Szczególnym nadzorem należy również objąć działalność przemysłu.

Wobec powyższego w ramach przygotowania niniejszego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego dokonano analizy możliwych do wprowadzenia wariantów działań. Zostały one przeanalizowane dla całego województwa małopolskiego w celu określenia optymalnych ekologicznie i ekonomicznie rozwiązań.

W Programie wyznaczono następujące kierunki działań w zakresie ochrony powietrza:

1. Ograniczenie niskiej emisji i poprawa efektywności energetycznej

Zadania wszystkich instytucji publicznych:

- przy finansowaniu ze środków publicznych instalacji grzewczych na paliwa stałe o mocy do 1 MW zapewnienie finansowania wyłącznie instalacji na biomasę (od 2021 r.) oraz instalacji na biomasę o emisji cząstek stałych powyżej 20 mg/m³ (od 2022 r.),
- wyposażanie nowych i modernizowanych budynków użyteczności publicznej w instalacje OZE,
- zapewnienie zerowego bilansu energetycznego w skali wszystkich budynków użyteczności publicznej w gminie/powiecie/województwie (od 2030 r.),
- zakup energii elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii.

Zadania wójtów, burmistrzów i prezydentów miast oraz rad gmin:

- utworzenie i utrzymywanie punktu obsługi Programu Czyste Powietrze,
- zatrudnienie Ekodoradcy,
- prowadzenie akcji informacyjnych na temat uchwały antysmogowej z dotarciem do każdego punktu adresowego (*w gminach poza Krakowem*),
- informowanie o jakości powietrza i stopniach zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza na stronie głównej gminy i umieszczenie na niej odnośnika do możliwości zgłoszenia naruszenia przepisów ochrony środowiska (Ekointerwencji) na stronie głównej gminy,
- przeprowadzenie inwentaryzacji 50% budynków do końca 2020 roku oraz 90% budynków do końca 2021 roku,

- przeprowadzanie kontroli interwencyjnych oraz systemowych w zakresie przestrzegania przepisów ochrony środowiska,
- uwzględnianie analizy potencjalnych obszarów budowy farm wiatrowych, fotowoltaicznych oraz biogazowni w ramach studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- rekomendowane przeznaczenie co najmniej 1% dochodów własnych rocznie na działania związane z ochroną powietrza,
- wsparcie mieszkańców dotkniętych ubóstwem energetycznym.

Zadania starostów powiatów:

- zatrudnienie Ekodoradcy ds. klimatu,
- informowanie o jakości powietrza i stopniach zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza na stronie głównej powiatu i umieszczenie na niej odnośnika do możliwości zgłoszenia naruszenia przepisów ochrony środowiska (Ekointerwencji),
- prowadzenie akcji informacyjnej o wymaganiach uchwały antysmogowej dla Małopolski w ramach wydawania pozwoleń na budowę, przyjmowania zgłoszeń i odbiorów budynków.

Zadania Zarządu Województwa Małopolskiego i Sejmiku Województwa Małopolskiego:

- przygotowanie i przyjęcie uchwał wprowadzających ograniczenia w zakresie eksploatacji instalacji (na podstawie art. 96 Poś) dla obszaru gmin poza Krakowem, które wyrażą takie stanowisko,
- opracowanie ujednoczonych zasad wprowadzania powyższych ograniczeń i zapewnienie dla tych gmin preferencji finansowania działań z zakresu ochrony powietrza i turystyki w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2021-2027,
- zapewnienie dla gmin powołujących straże międzygminne środków w ramach RPO na lata 2021-2027 na ich doposażenie straży,
- zapewnienie w ramach RPO na lata 2021-2027 środków na dofinansowanie zatrudnienia Ekodoradców w gminach.

2. Ograniczenie emisji z sektora transportu

Zadania wszystkich instytucji publicznych:

- uwzględnianie w zamówieniach publicznych obowiązku spełniania wyższych norm emisyjnych przez pojazdy, które mają służyć realizacji usługi przewozów regularnych specjalnych oraz przewozów okazjonalnych,
- uwzględnianie w zamówieniach publicznych obowiązku wyposażania maszyn budowlanych o mocy powyżej 18 kW w filtr cząstek stałych i czyszczenia na mokro ulic i terenu wokół budowy.

Zadania Prezydentów i Rad Miast: Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza:

- opracowanie i przyjęcie planu zrównoważonej mobilności miejskiej według wytycznych Komisji Europejskiej.

Zadania dodatkowe Prezydenta Miasta Krakowa i Rady Miasta Krakowa:

- przygotowanie szczegółowego planu wdrożenia Strefy Ograniczonej Emisji Komunikacyjnej i wdrożenie strefy w wersji pilotażowej w ciągu 6-u miesięcy od wejścia w życie przepisów krajowych, umożliwiających jej wprowadzenie,
- wdrożenie strefy w wersji docelowej w ciągu 3 lat od wejścia w życie przepisów krajowych,
- przygotowanie i wdrożenie systemu monitorowania emisji z transportu, pozwalającego na bieżący monitoring wpływu ruchu drogowego na jakość powietrza,
- przygotowanie planu wdrożenia na terenie Krakowa stref Tempo-30 i jego wdrożenie.

Zadania starostów powiatów:

- prowadzenie kontroli stacji diagnostycznych pojazdów,
- przeprowadzenie we współpracy z Policją akcji weryfikacji pojazdów wyjeżdżających ze stacji diagnostycznych.

3. Ograniczenie emisji z działalności gospodarczej

Zadania rekomendowane dla Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Krakowie:

- przeprowadzanie regularnych kontroli przestrzegania przepisów prawnych i zapisów pozwoleń w zakładach przemysłowych,

- koordynacja działań kontrolnych – prowadzenie kontroli bezpośrednio przez WIOŚ lub przekazywane do realizacji przez właściwych starostów powiatów,
- wprowadzanie informacji o prowadzonych kontrolach do bazy danych udostępnionej przez Urząd Marszałkowski.

Zadania starostów powiatów:

- prowadzenie przekazanych przez WIOŚ w Krakowie, kontroli interwencyjnych,
- wprowadzanie danych z wydawanych pozwoleń do bazy udostępnionej przez Urząd Marszałkowski,
- w przypadku nowo wydawanych pozwoleń przeanalizowanie obowiązku wdrożenia działań ograniczających emisję pyłu do powietrza z instalacji w przypadku wprowadzenia 3 stopnia zagrożenia, przekazanie informacji o takich instalacjach do właściwego powiatowego centrum zarządzania kryzysowego,
- bieżące informowanie gmin o prowadzonych postępowaniach przez organ wydający decyzję lub zmianę decyzji w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- prowadzenie akcji informacyjnej o wymaganiach uchwały antysmogowej dla Małopolski oraz dostępnych formach dofinansowania do wymiany kotłów z dotarciem przynajmniej raz w roku do każdego podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą na terenie powiatu, który eksploatuje instalację spalania paliw stałych.

Obowiązki podmiotów eksploatujących instalację objętą obowiązkiem uzyskania pozwolenia na emisję gazów lub pyłów do powietrza lub pozwolenia zintegrowanego lub podlegającą zgłoszeniu:

- przekazywanie informacji o zdarzeniach awaryjnych skutkujących emisją zanieczyszczeń do powietrza do systemu udostępnionego przez Urząd Marszałkowski,
- dostosowanie do wymagań wynikających z konkluzji BAT dla instalacji zlokalizowanych na obszarach przekroczeń poziomów dopuszczalnych zanieczyszczeń powietrza w odniesieniu do zanieczyszczeń, których poziomy dopuszczalne i docelowe są przekraczane według aktualnej rocznej oceny GIOŚ.

Zadania Zarządu Województwa Małopolskiego:

- utworzenie do 31 grudnia 2021 roku i administrowanie przez Urząd Marszałkowski bazy danych o emisjach przemysłowych,
- w przypadku nowo wydawanych pozwoleń przeanalizowanie obowiązku wdrożenia działań ograniczających emisję pyłu do powietrza z instalacji w przypadku wprowadzenia 3 stopnia zagrożenia, przekazanie informacji o takich instalacjach do właściwego powiatowego centrum zarządzania kryzysowego.
- bieżące informowanie gmin o prowadzonych postępowaniach przez organ wydający decyzję lub zmianę decyzji w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Realizacja wskazanych działań naprawczych wiąże się z poniesieniem wysokich kosztów finansowych. Koszt pełnego wdrożenia uchwały antysmogowej, tj. wymiany kotłów pozaklasowych oraz kotłów 3 i 4 klasy, szacuje się na 5,7 mld złotych. Znacząca ich część powinna zostać sfinansowana bądź dofinansowana z dostępnych środków publicznych, przede wszystkim Programu Czyste Powietrze Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, którego całkowity budżet do 2029 roku wynosi 103 mld zł. Inwestycje w budynkach należących do mieszkańców dotkniętych ubóstwem energetycznym powinny zostać wsparte środkami Programu Stop Smog. Poza wymienionymi programami, źródłem finansowania termomodernizacji oraz wymiany źródła ogrzewania jest ulga termomodernizacyjna. Aby zapewnić efektywne wykorzystanie dostępnych środków publicznych, w Programie zaproponowano działania mające na celu ich popularyzację – m.in. stworzenie punktów obsługi Programu Czyste Powietrze we wszystkich gminach oraz stworzenie stanowiska Ekodoradcy, który w gminie ma inicjować działania inwestycyjne w zakresie ochrony powietrza.

W ramach Programu oszacowano również korzyści finansowe wynikające z wdrożenia działań naprawczych zgodnie z wybranym wariantem. Stanowią je tzw. koszty zewnętrzne złej jakości powietrza (koszty leczenia, nieobecności w pracy, szkód środowiskowych), których można uniknąć poprawiając jakość powietrza. Całkowite oszczędności w zakresie kosztów zdrowotnych i środowiskowych, jakie mogą wygenerować działania w sektorze komunalno-bytowym, sektorze transportu oraz przemyśle szacuje się na 1,61 mld zł rocznie.

Plan działań krótkoterminowych uwzględnia zmiany prawne wprowadzone w 2019 roku. Za powiadamianie o ryzyku wystąpienia przekroczeń poziomów alarmowych, dopuszczalnych i docelowych substancji w powietrzu odpowiedzialny jest Główny Inspektor Ochrony Środowiska (Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska). Ponadto obniżeniu uległy poziom informowania (II stopień zagrożenia) z $200 \mu\text{g}/\text{m}^3$ na $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$ oraz poziom alarmowy (III stopień) z $300 \mu\text{g}/\text{m}^3$ na $150 \mu\text{g}/\text{m}^3$ stężenia dobowego pyłu PM₁₀. Poza II i III stopniem wprowadza się I stopień zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza, który będzie ogłaszany automatycznie między godziną 6:00 a 18:00. I stopień wprowadzony zostanie do końca doby w momencie, gdy 12-godzinna średnia krocząca stężenia pyłu PM₁₀ przekroczy $80 \mu\text{g}/\text{m}^3$ lub 8-godzinna średnia krocząca ozonu przekroczy $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Efektem wdrożenia działań naprawczych powinno być zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z trzech głównych sektorów – sektora komunalno-bytowego, sektora transportu oraz sektora przemysłu. Efekt jest możliwy do osiągnięcia przy wdrożeniu uchwał antysmogowych. Tym samym obniżeniu powinny ulec stężenia zanieczyszczeń, których normy zostały przekroczone w roku bazowym Programu.

Monitorowanie realizacji zadań wynikających z Programu ochrony powietrza będzie realizowane przez Marszałka Województwa Małopolskiego w oparciu o system sprawozdawczy z gmin i powiatów. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie wykonuje ustawowe obowiązki w zakresie kontroli realizacji zadań określonych w Programie. Ponadto Marszałek Województwa Małopolskiego corocznie będzie przekazywał sprawozdanie z realizacji Programu ministrowi właściwemu ds. środowiska.

Zgodnie z art. 91 ust. 9 ustawy Prawo ochrony środowiska zapewniony został udział społeczeństwa w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie programu ochrony powietrza. W styczniu 2020 roku przeprowadzone zostały wstępne konsultacje działań naprawczych zaproponowanych do ujęcia w Programie. W dniach 10-17 stycznia 2020 roku przeprowadzono cykl 6 wstępnych spotkań konsultacyjnych (dwa w Krakowie oraz jedno w Tarnowie, Nowym Sączu, Nowym Targu i Chrzanowie). W okresie od 10 stycznia do 24 stycznia trwały wstępne konsultacje społeczne. W wyznaczonym terminie uwagi i wnioski do przedstawionych działań naprawczych przekazało 450 podmiotów. Po przeanalizowaniu uwag uwzględniono znaczącą ich część i dokonano licznych modyfikacji działań naprawczych do formy przedstawionej w niniejszej uchwale.